

אוניברסיטת תל-אביב

בית הספר לחינוך ע"ש חיים וגיואן קונסטנטינר

הצעה לתכנית מחקר לקראת התואר "דוקטור לפילוסופיה"

נושא העבודה:

מאפייני תפקוד מסתגל של ילדים צעירים עם המעבר למערכת החינוך הציבורית:

תרומתם של גורמי סיכון והגנה ברמת הילד, המשפחה והמערכת החינוכית

נושא העבודה באנגלית:

Characteristics of Adaptive Functioning among Young Children Transitioning to Public Education:

Contribution of Risk and Protective Factors at the Child, Family, and Educational-System Levels

שם המנחה: פרופ' מיכל אל יגון

מוגש על-ידי: איריס חזקיה ברד

תקציר

ילדים צעירים רבים בישראל (18% מתוך כלל הילדים) (למ"ס, 2015) מתחילים את לימודיהם במערכת החינוך הציבורית לפני גיל 4. השתלבות במערכת החינוך הציבורית מצריכה מיומנויות שונות המסייעות בתהליכי ההסתגלות וההשתלבות, כגון: מיומנויות רגשיות, חברתיות וקוגניטיביות (Goodrich, Mudrick & Robinson, 2015). ממצאי המחקרים מעידים כי כאשר מיומנויות אלו בגיל הרך אינן תקינות, עשויים להתפתח קשיים תפקודיים ודפוסים של קשיי הסתגלות, בעלי השלכות שליליות על שלבי ההתפתחות המאוחרים יותר (Carbonneau, Boivin, Brendgen, Nagin &) (Tremblay, 2016; Fatuzzo, Bulotsky-Shearer, Fusco & McWayne, 2005; Thompson et al., 2010). לפיכך, מיקוד מחקרי בגיל הצעיר הינו מהותי, שכן הוא עשוי לתרום לזיהוי הגורמים הקשורים להסתגלות תקינה או לקשיי הסתגלות ולאיתור ילדים הנמצאים בסיכון להתפתחות קשיי הסתגלות. חשוב להדגיש כי המיקוד המחקרי באוכלוסייה צעירה זו בשלב המעבר למערכת הציבורית בישראל, הינו מצומצם.

לאור האמור לעיל, המחקר המוצע יתמקד באוכלוסייה צעירה של ילדים בני 3-4 עם המעבר למערכת החינוך הציבורית בישראל ויבחן את גורמי הסיכון וההגנה העשויים לתרום להסתגלות תקינה או לקשיי הסתגלות. גורמים אלה ייבחנו בהיבטים אקולוגיים שונים ברמת הפרט, המשפחה והמערכת (Al-Yagon, 2003; Luther & Cicchetti, 2000). ברמת הפרט ייבחנו המשתנים: טמפרמנט וסגנון התקשורת, ברמת המשפחה: התפקודים הניהוליים של האם וברמת המערכת הגנית: אקלים גן ומאפייני גננת. בנוסף, תיבדק תרומתו של מודל הבוחן את כלל גורמי הסיכון וההגנה הללו, באופן רב ממדי ומצטבר (Al-Yagon, 2003, 2007, 2011, 2012; Greenberg, Speltz, Deklyen & Jones, 2001). בהתאם לכך, מטרת המחקר הינן לאתר ילדים בסיכון המבטאים קשיים בהיבטי התפקוד השונים בגיל טרום בית הספר ולהעריך את תרומתו של מודל רב-ממדי מצטבר, הכולל גורמי סיכון והגנה ברמת הפרט, המשפחה וגן הילדים, להסבר הבדלים בהסתגלות של ילדים צעירים במערכת החינוך הציבורית.

המדגם יכלול כ-250 ילדים בגני ילדים של החינוך הרגיל בגיל 3-4 והנתונים יאספו באמצעות שאלונים להורים ולגננות. לתוצאות המחקר עשויות להיות משמעויות תיאורטיות ויישומיות. ממצאי המחקר עשויים להרחיב את ההבנה התיאורטית באשר לתרומתם של הבדלים במאפייני הפרט, המשפחה והמערכת הגנית, להסבר השונות במאפייני הסתגלותם של ילדים צעירים. בנוסף, ממצאי המחקר עשויים לסייע בזיהוי ילדים הנמצאים בסיכון להתפתחות קשיי הסתגלות ולאפשר התאמת תכניות התערבות, במטרה לצמצם קשיים אלה ולסייע ביצירת מסלול התפתחות חיובי. יודגש כי למיטב ידיעתנו התייחסות אקולוגית רחבה ומצטברת, בהקשר של הסתגלות הילדים הצעירים ביותר במערכת החינוך הציבורית בישראל טרם נבחנה, ומכך גם חדשנותו וייחודו של המחקר המוצע.